

Mart Juur
Andrus Kivirähk

Rahva Oma Kaitse

Raamatu esmatrükk 2000
Teine, täiendatud trükk

Kujundanud Villu Koskaru

ISBN 978-9949-85-818-7
Trükitud AS Pakett trükikojas

Rahva Oma Kaitse minu elus

MART JUUR

Pommiähvardust või anonüümset telefonikõnet ma teha ei saa. Mind võidakse häälest ära tunda. Kui helistan mõne asutuse infonumbrile, siis juhtub sageli, et klienditeenindaja ütleb midagi säärast: „Oo, see olete teie, härra Juur! Ma just mõtlesin, et nii tuttav hääl. Ma lihtsalt pean seda ütleva – ma olen Rahva Oma Kaitse suur fänn!”.

Kunagi jalutasime Andrussega öises Haapsalus mööda puiesteed ja puhusime juttu. Pargipingil kügeles keegi neiu, kes oli ametis oksendamise ja oksendamisega. Tuttavaid häält kuuldes tõstis neiu pea, fookusseeris tohutu pingutusega silmad ja ütles pehmel keelel:

„Ma tean küll, kes te olete. Te olete... see noh.. Mõla-
maffia!”

Ja oksendas edasi.

Raadio on mulle alati meeldinud, raadiot olen ma alati kuulnud. Juba varases lapsepõlves püüdsin raadiost muusikat, huvitavaid jutte ja nalja. Aga et minust võiks raadiostaar saada, seda poleks küll uneski osanud arvata. Elus mängivad juhused suurt rolli. Minu elus kehastus selliseks suureks juhuseks Vahur Kersna, kes eelmise sajandi

90ndatel aastatel juhatas TOP-raadiot. Nimetatud raadiojaam väärrib peatükki Eesti raadioasjanduse ajaloos. Erinevalt näiteks KUKUst ei kardetud TOPis lolli nalja teha ja eetris skandaale korraldada. Mingil hetkel tuli siis Kersna jutuga, et kas mina ja Tõnu Pedaru ei tahaks TOPis saadet teha. Mis saade see olema peaks, sellest juttu ei olnud. Nõnda hakkasimegi pühapäeva pärastlõunati eetris käima. Kolmetunnise show nimi „Utopia“, hiljem lisandus veel teinegi, tunniajane, mil nimeks „Raadios tantsija“. Millega saated sisustatud said, löö või maha, pole õrna aimugi. Tubli algus raadiotöoga sai igatahes tehtud.

Siis läks TOP-raadio pankrotti ja mina kolisin Raadio 2te, kus oli TOPi veterane juba ees. Erik Mornaga hakkasime tegema saadet „Kahed-kolmed“. See tähendab, saadet tegi Morna, mina lihtsalt istusin studios koos teiste omast arust suurte muusikaekspertidega. Tegevusalaks oli uute poplugude kommenteerimine. Raadio muusikajuht Immo Mihkelson kannatas selle targutamise kenasti välja.

Kevadel ilmus siis Mihkelson jutuga, et tulemas on suvi, põhilised raadiomehed lähevad puhkusele, kas meie Andrusega ei tahaks juunis-juulis-augustis teispäevaõhtuti mingit saadet teha, millega saaks programmis tunniajalist auku täita. Miks mitte, oli meil vastus varnast võtta. Aga mis nimeks saab? Rahva Oma Kaitse, vastasime meie. Miks võtsime nime 1940. aasta riigikukutajatelt, kes seda enam mäletab. Mis saade ROK õieti olema peaks, sellest jälle juttu ei olnud. Juhtnööride jagamisega ollakse elus millegipärast alati kitsid, kõiki asju tuleb teha nagu jumal juhatab.

Kusjuures Andrusega oli meil väike ühine raadiotöö kogemus täitsa olemas. Käisime külas KUKU raadios, saates „Lahe laupäevaõhtu“, mida juhatas alaealine Kiur Aarma. Saade kestis kuus tundi ja kui me lõpetasime, siis

helisesid kõik raadiojaama telefonid ja Rein Langilt taheti raadiojaama pidamise litsents ära võtta. Sellel laupäeva-õhtul sai Kiur Aarma täiskasvanuks ja jäi vanaks.

ROKi esimesed nädalad kujunesid dramaatiliseks. Pärast esimest eetriskäiku pandi Andrus haiglasse. Tema mees oli kollatõppe jäänud. Saadet ära jätta poleks olnud kena, appi tulid usaldusväärsed asendajad. Teise saate tegime Tõnu Pedaruga, kolmanda Allan Hmelnitskiga. Siis sai Andrus hullumajast, vabandust - haiglast välja.

Saate alguskellaaeg on aastate jooksul varasemale ajale liikunud. Esimestel aastatel alustasime, kui mu mälu mind ei peta (ja kui petab, siis Andrus kindlasti parandab, sest temal on mälu nagu hiidlase koeral, kes ei haugu ega hammusta, aga jätab meelde) kell 23. Seejärel tõsteti algus 22 peale. Ja nüüd juba palju aastaid alustame kell 20.00. Sellegipoolest on raske, eriti sügisel ja talvel, õhtusel ajal välja tulla. Alati ma kodus halan ja kaeblen, et issand jumal küll, jälle tuleb riidesse panna ja õue minna. Aga kui ma siis lõpuks riidesse saan ja raadiomajja jõuan, on kõik hästi.

Seoses ROKiga küsitakse põhiliselt kolme asja. Esiteks, kas me oleme saadet tehes purjus; teiseks, kas me valmistume saateks ette ja kolmandaks, kas meil saate pärast pahandusi pole. Vastused on: ei, me ei ole purjus; ei, me ei valmistu ette ja ei, pahandusi ei ole. Pingeline hetk juhtus kunagi Tartu–Tallinna bussis, kui bussijuht pani ROKi korduse täisvõimusel salongi kõlaritesse mängima. Küll mul oli raske ja paha oma häält kuulata. Tõmbasin kampsunikrae silmini ja katsin kõrvad kinni. Kaasreisijad vahtisid ja itsitasid.

PS: Lood selles raamatus on kirjutatud nüüdseks (oh kuidas tahaks öelda et teenimatult) unustatud telesarja „Värvi TV“ jaoks, mis käis ETV eetris umbes samal ajal, kui

ROK oma teekonda alustas. Produtsent Artur Raidmets suutis nimelt ühele kasutatud autode müüjale pähe panna idee, et automüük läheb mürinal ülesmäge, kui tema firma hakkab naljasaate sponsoriks. Sarja tegi tore kamp: näitlejad Kärt Kross, Liina Tennosaar, Tarmo Männard, Raivo Rüütel ja Rednar Annus. Priit Hummel oli režissöör ja meie Andrusega olime siis need kuulsusrikkad stsenaristid. Saate mõju kasutatud autode müüginumbritele ei mõõtnud kahjuks keegi, aga tulu tõusis temast tublisti. Kui sai telemaja kassasse honorari järele mindud, vaatas kassapidaja palgalehte ja karjatas südantlõhestavalt: „Nii palju!“.

Rahva Oma Kaitse minu elus

ANDRUS KIVIRÄHK

Hakatuses peab ütleva, et sellel raamatul pole mitte midagi pistmist samanimelise raadiosaatega. Siit ei leia pikantseid mälestusi elust raadiomajas ega kuulsamate saadete stszenogramme. Lihtsalt on nii, et kui näiteks Paul McCartney ja Ringo Starr otsustaksid avada saiapoe, siis pandaks selle nimeks loomulikult „The Beatles“, olgugi et saiadel pole ansambliga mingit pistmist. Ja kui meie Mardiga midagi ühiselt teeme, siis meie koondnimetuseks on üsna loogiliselt „Rahva Oma Kaitse“.

Need sketšid, millest raamat koosneb, said kirjutatud omal ajal „Värvi TV“ nimelise telesaate tarbeks. See oli veel enne „Wigla Showd“ ja „Wremjat“, seega hästi ammu. Kui kirjastus tegi ettepaneku need tekstid uuesti avaldada, olin ma kohe nõus – ehkki ei mäletanud absoluutselt, mida me omal ajal kirjutanud olime. Ja ma ei hakanud esmatrükki ka üles otsima ning üle lugema. Loen nüüd! Las tulla raamatu sisu mulle üllatusena. Umbes nii, nagu on üllatav vaadata oma noorepõlvepilti. Olen see tõesti mina? Kas tõesti meie oleme need sketšid kirjutanud? Pole paha!

Mida ma mäletan, on see, et need tekstid sündisid umbes nii, nagu sünnib improvisatsiooniline džäss. Mingid tüübid hakkavad jämmima ega oska ise ka aimata, kuhnad välja jõuavad. Täpselt nii tegutsesime ka meie Mardiga. Ei mingeid mustandeid, sünonüümisõnastike lehitsemist, kümmet erinevat varianti, lõputut toimetamist, silumist ja parandamist. Lülitasime lihtsalt arvuti sisse, avasime faili ja läks lahti. Endil oli igatahes väga lõbus. Tuglas oleks hulluks läinud, nähes niivõrd vastutustundetut suhtumist loomingusse.

Aga eks samamoodi, ilma mustandite ja korrektuurita kasvab ka porgand, säutsub varblane ja tekivad taevasse imeliku kujuga pilved.

Head lugemist!

Sisukord

ALGUSES OLI SÕNA

Alguses oli sõna.....	15
Külluse kohvik I.....	18
Külluse kohvik II.....	22
Jube saladus.....	26
Tütarlapsest sirgub naine.....	30
Tartu tund.....	34
Vaimude tund.....	38
Eesti kirjandus 2000.....	43

ELUKAPTEN

Elukapten ja naine 2000.....	47
Elukapten ja omanik.....	51
Elukapten ja töpaõps.....	55
Elukapten ja vana sõber.....	58
Elukapten ja ettevõtja.....	62

SALDO MORTALE

Saldo mortale.....	69
Talupoeg Puhh.....	72
Kohtumine tundmatuga.....	74
Lindpriid.....	78
Inimesed sõdurisinelis.....	82
Roimar nr. 1.....	86

ONU KOMMI ONNIKE

1. osa.....	93
2. osa.....	95
3. osa.....	98
4. osa.....	101

TÕDE JA ÕIGUS

1. os.....	107
2. osa.....	111
3. osa.....	116
4. osa.....	121
5. osa.....	127
6. osa.....	133
7. osa.....	138
8. osa.....	144
9. osa.....	150
10. osa.....	156
11. osa.....	162
12. osa.....	168
13. osa.....	174

JA PÄIKE TÕUSEB.....	181
-----------------------------	------------